

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

فناوری ساختمان‌های بتنی

رشته ساختمان

زمینه صنعت

شاخه آموزش فنی و حرفه‌ای

شماره درس ۲۶۹۵

۱۳۹۱	متون درسی رشته ساختمان، زمینه صنعت.
۱۳۹۱	۱. ساختمان‌های بتنی. ۲. ساختمان‌های بتن مسلح. الف. ایران. وزارت آموزش و پرورش کمیسیون برنامه‌ریزی و تأثیف کتاب‌های درسی رشته ساختمان. ب. عنوان. ج. فروست.
۷۶۶ پ	- تهران: شرکت چاپ و نشر کتاب‌های درسی ایران، ۱۳۹۱.
/۵	فناوری ساختمان‌های بتنی / مؤلفان: منصور پیدایش، محمد صالح رحیم لباف‌زاده.
۶۹۳	پیدایش، منصور (عضو هیأت علمی دانشگاه صنعتی امیرکبیر)؛ رحیم لباف‌زاده، محمد صالح

همکاران محترم و دانشآموزان عزیز:

پیشنهادات و نظرات خود را درباره محتوای این کتاب به نشانی
تهران - صندوق پستی شماره ۱۵۴۸۷۴/۴ دفتر برنامه‌ریزی و تألیف آموزش‌های
فنی و حرفه‌ای و کاردانش، ارسال فرمایند.

info@tvoecd.sch.ir

پیام‌نگار (ایمیل)

www.tvoecd.sch.ir

وبگاه (وبسایت)

وزارت آموزش و پرورش

سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی

برنامه‌ریزی محتوا و نظارت بر تألیف: دفتر برنامه‌ریزی و تألیف آموزش‌های فنی و حرفه‌ای و کاردانش

نام کتاب: فناوری ساختمان‌های بتنی - ۴۹۲/۴

مؤلفان: منصور پیدایش، محمد صالح رحیم‌لبافزاده

اعضای کمیسیون تخصصی: علی زاغیان، علی‌اکبر نوری فرد، سید‌کاظم نصرالله‌زاده،

ابوالقاسم رافع، عبادالله همتی و مالک مختاری

آماده‌سازی و نظارت بر چاپ و توزیع: اداره کل چاپ و توزیع کتابهای درسی

تهران: خیابان آیرانشهر شمالی - ساختمان شماره ۴ آموزش و پرورش (شهید موسوی)

تلفن: ۰۹۶۱-۹۸۸۳۱۱۶۱، ۰۹۲۶-۸۸۳۰۹۶۴، دورنگار: ۱۵۸۴۷۴۷۳۵۹

وبسایت: www.chap.sch.ir

عکاس: هاتف همایی

رسام: سمیه جلیلی

صفحه‌آرا: علی نجمی

طراح جلد: محمدحسن معماری

ناشر: شرکت چاپ و نشر کتابهای درسی ایران: تهران - کیلومتر ۱۷ جاده مخصوص کرج - خیابان ۶۱ (دارویخش)

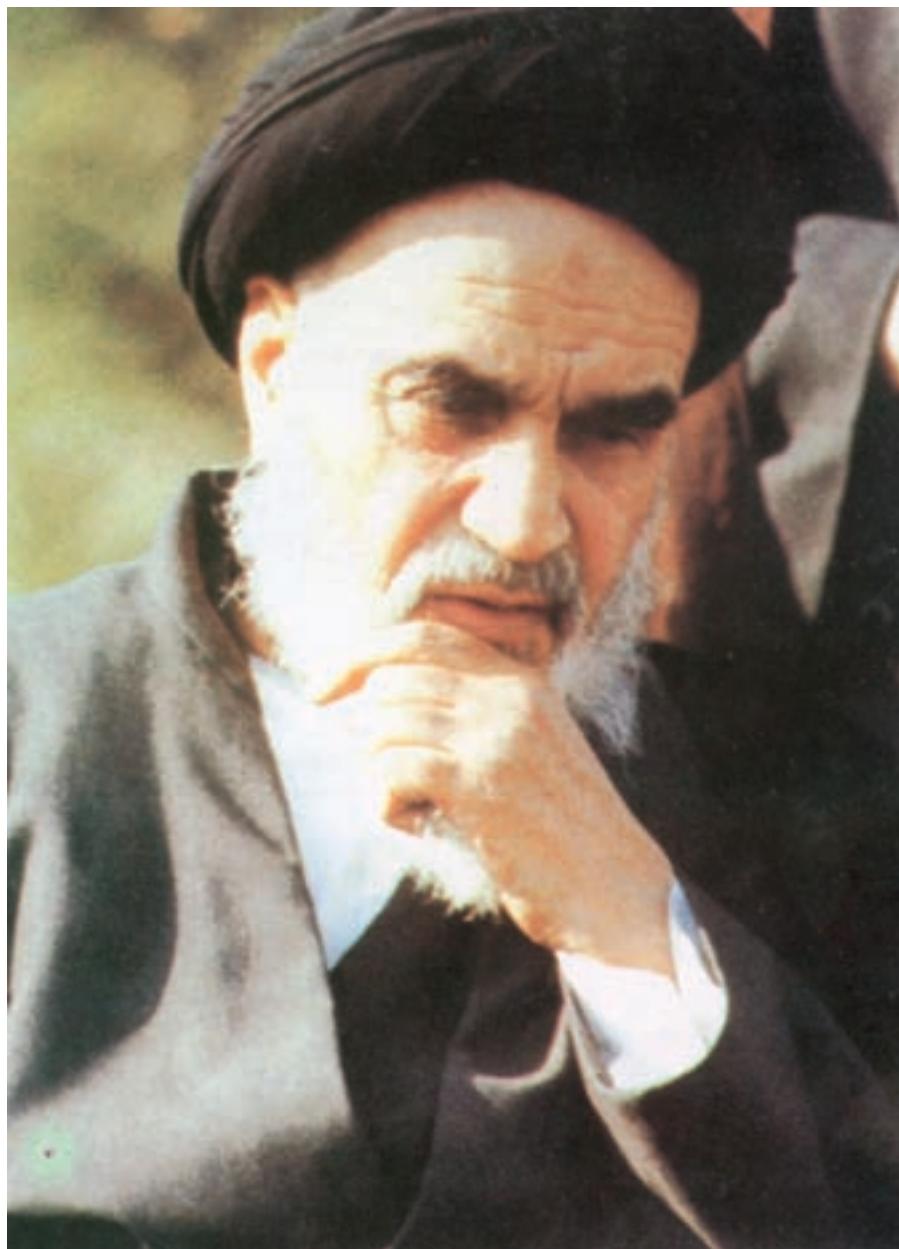
تلفن: ۰۵-۴۴۹۸۵۱۶۱، ۰۴۹۹۸۵۱۶، دورنگار: ۰۶۸۴-۱۳۴۴۵

چاپخانه: شرکت افست «سهامی عام»

سال انتشار و نوبت چاپ: چاپ هفتم ۱۳۹۱

حق چاپ محفوظ است.

شابک ۶-۱۳۴۶-۰۵-۹۶۴ ISBN 964-05-1346-6

شما عزیزان کوشش کنید که از این وابستگی بیرون آید و احتیاجات
کشور خودتان را برآورده سازید، از نیروی انسانی ایمانی خودتان غافل
نشاید و از اتکای به اجانب پرهیزید.

امام خمینی «قدس سرّه الشّریف»

فهرست مطالب

پیش‌گفتار

مقدمه

۱	فصل اول - بتن و اجزای تشکیل دهنده آن
۱	۱-۱- تعریف بتن
۱	۲-۱- تاریخچه بتن
۸	۳-۱- محسن و معایب بتن
۸	۴-۱- خواص بتن
۹	۵-۱- سیمان
۱۲	۶-۱- مصالح سنگی
۱۶	۷-۱- آب
۱۶	۸-۱- مواد افزودنی
۱۷	پرسش
۱۸	فصل دوم - آزمایش‌های بتن و مواد تشکیل دهنده آن
۱۸	۱-۲- ضرورت انجام آزمایش‌ها
۱۹	۲-۲- آزمایش‌های سیمان
۲۱	۳-۲- آزمایش‌های سنگدانه‌ها
۲۷	۴-۲- آزمایش‌های بتن
۲۲	پرسش
۳۳	فصل سوم - طرح اختلاط بتن
۳۳	۱-۳- مقدمه و تعریف
۳۳	۲-۳- لزوم ساخت مخلوط‌های آزمایشی
۳۴	۳-۳- نمونه‌برداری و پذیرش بتن
۳۴	۴-۳- روش طرح اختلاط
۳۵	۵-۳- عوامل مؤثر بر طرح مخلوط
۳۸	۶-۳- مراحل طرح اختلاط بتن
۴۷	پرسش
۴۸	فصل چهارم - میل‌گردان فولادی در بتن مسلح
۴۸	۱-۴- مصرف فولاد در بتن
۴۸	۱-۱-۴- علت اصلی مصرف فولاد

۴۸	۲-۱-۴- عوامل اصلی موفقیت بتن مسلح
۴۹	۳-۱-۴- سایر مزایای بتن مسلح
۴۹	۴-۱-۴- بتن پیش تینیده
۴۹	۲-۲-۴- انواع فولادهای مصرفی در بتن مسلح
۵۰	۱-۲-۴- روش های تولید
۵۰	۲-۲-۴- چگونگی سطح میل گردها
۵۰	۳-۲-۴- ابعاد میل گردها
۵۱	۴-۲-۴- مشخصات مکانیکی میل گردها
۵۲	۵-۲-۴- شبکه های جوش شده از سیم
۵۳	۶-۲-۴- سیم ها و کابل های پیش تینیده
۵۳	۳-۴- شکل های رایج و کاربرد میل گردها در بتن
۵۵	۴-۴- پیوستگی و مهار میل گرد در بتن
۵۵	۵-۴- استانداردهای خم قلاب انتهای میل گردها
۵۵	۱-۵- قلاب های استاندارد
۵۶	۲-۵- حداقل قطر خم ها
۵۷	۶-۴- پوشش بتی روی میل گردها
۵۸	۷-۴- وصلة های میل گردها
۵۹	۸-۴- نمونه برداری و پذیرش میل گرد
۶۰	۹-۴- حفاظت و انبار کردن میل گردها
۶۱	پرسش

۶۲	فصل پنجم - اعضای ساختمان های بتی
۶۲	۱-۵- مقدمه
۶۳	۲-۵- فونداسیون و شناز
۶۳	۱-۲-۵- انواع شالوده ها
۶۴	۲-۲-۵- میل گردگذاری شالوده ها
۶۶	۳-۲-۵- شناز رابط بین فونداسیون ها
۶۷	۳-۵- ستون
۶۷	۱-۳-۵- انواع ستون
۶۸	۲-۳-۵- میل گردگذاری ستون ها
۷۰	۴-۵- تیر
۷۲	۵-۵- شناز های قائم و افقی در ساختمان های با مصالح بنایی
۷۲	۱-۵-۵- شناز قائم
۷۲	۲-۵-۵- شناز افقی
۷۳	۶-۵- دال
۷۳	۱-۶-۵- دال یک طرفه

۷۵ دال دوطرفه	۲_۶_۵
۷۵ سقف تیرچه بلوک	۳_۶_۵
۷۶ سقف‌های لانه زنبوری (کاسه‌ای)	۴_۶_۵
۷۸ دیوار	۷_۵
۷۸ دیوار حاصل	۱_۷_۵
۷۸ دیوار باربر	۲_۷_۵
۷۹ دیوار زیرزمین	۳_۷_۵
۸۰ دیوار غیرباربر	۴_۷_۵
۸۰ دیوار برشی	۵_۷_۵
۸۰ پله	۸_۵
۸۳ پرسش	

۸۴ فصل ششم - اجرای بتن	
۸۵ ۱_۶ - مقدمه	
۸۵ ۲_۶ - پیمانه کردن مصالح	
۸۵ ۳_۶ - ساخت بتن	
۸۵ ۱_۳_۶ - اختلاط دستی	
۸۶ ۲_۳_۶ - اختلاط با دستگاه	
۸۸ ۳_۳_۶ - زمان لازم برای اختلاط	
۸۸ ۴_۳_۶ - نظافت و نگهداری از دستگاه‌های بتن ساز	
۸۸ ۴_۶ - انتقال بتن	
۸۸ ۱_۴_۶ - وسایل انتقال افقی بتن	
۸۹ ۲_۴_۶ - وسایل انتقال بتن در سطوح شبیدار و انتقال عمودی بتن	
۹۲ ۵_۶ - ریختن و تراکم بتن	
۹۲ ۱_۵_۶ - نکات عمومی	
۹۳ ۲_۵_۶ - تراکم بتن	
۹۷ ۳_۵_۶ - نکات خاص بتن ریزی	
۱۰۳ ۴_۵_۶ - نمونه‌گیری از بتن در هنگام اجرا	
۱۰۴ ۶_۶ - پرداخت سطح بتن	
۱۰۴ ۱_۶_۶ - شمشهه یا تراز کردن	
۱۰۵ ۲_۶_۶ - تخته ماله‌کشی با تخته ماله‌ی دستی بلند و کوتاه	
۱۰۵ ۳_۶_۶ - ماله‌کشی	
۱۰۶ ۴_۶_۶ - پرداخت نهایی	
۱۰۷ ۵_۶_۶ - توقف در عملیات پرداخت	
۱۰۷ ۷_۶_۶ - عمل آوری بتن	

۱۰۷	۱-۷-۶	روش‌های عمل آوردن
۱۰۹	۲-۷-۶	مدت عمل آوری
۱۱۰	۳-۷-۶	نحوه‌ی عمل آوری دال‌ها، روکش‌ها و کف‌ها
۱۱۱	۴-۸-۶	بنریزی در شرایط خاص آب و هوایی
۱۱۱	۵-۸-۶	بنریزی در هوای سرد
۱۱۳	۶-۸-۶	بنریزی در هوای گرم
۱۱۵	۷-۹-۶	لکه‌گیری و ترمیم
۱۱۵	۸-۹-۶	دسته‌بندی سطوح مورد ترمیم
۱۱۵	۹-۹-۶	انواع ترمیم
۱۲۲	۱۰-۶	بهسازی و مقاوم‌سازی لزه‌ای ساختمان‌های بتنی موجود
۱۲۴	۱۱-۶	قالب‌بندی
۱۲۴	۱۲-۱۱-۶	تعريف قالب‌بندی و داربست
۱۲۴	۱۲-۱۱-۶	عملکردهای قالب
۱۲۴	۱۲-۱۱-۶	بارهای واردہ به قالب
۱۲۵	۱۳-۱۱-۶	توصیه‌های آیننامه‌ی بتن ایران
۱۲۷	پرسش	

۱۲۸	ضمیمه - آشنایی با فناوری‌های نو در ساختمان‌های بتنی
۱۲۸	۱- بتن‌های خاص
۱۲۸	۱-۱- بتن پلیمری
۱۲۸	۱-۲- بتن گوگردی
۱۲۹	۱-۳- بتن الیافی
۱۲۹	۱-۴- بتن غلتکی
۱۲۹	۱-۵- بتن با مقاومت بسیار بالا
۱۳۰	۱-۶- بتن سبک
۱۳۰	۱-۷- بتن سنگین
۱۳۰	۲- بتن پاشیده
۱۳۰	۳- اجزای پیش‌ساخته‌ی بتنی
۱۳۲	۴- بتن ساندویچی
۱۳۳	۵- بتن خود تراکم
۱۳۴	۶- استفاده از میل‌گردهای کامپوزیتی به جای میل‌گردهای فولادی در بتن
۱۳۶	۷- استفاده از فناوری نانو در ساختمان‌های بتنی
۱۳۶	۷-۱- تعریف و کاربردهای فناوری نانو
۱۳۶	۷-۲- کاربردهای فناوری نانو در بتن به عنوان مواد افزودنی

**پیشنهادهای کمیسیون تخصصی «رشته ساختمان» در خصوص آموزش مفاهیم عملی (کاربردی)
برای درس «فنّاوری ساختمان‌های بتُنی»**

نکته‌ها:		پیشنهادهای کمیسیون تخصصی			
شماره‌ی صفحه‌ی کتاب	عنوانی: آشنایی با ملزومات آموزشی	۳ پیشنهادهای علمی و اقتصادی	۲ پیشنهادهای آموزشی	۱ تاریخی و تاریخ‌های علمی	۰ جهت
۱۹	بالن لوشاتلیه			*	۱
۱۹	ترازوی دیجیتالی و معمولی			*	۲
۱۹	دستگاه نفوذپذیری هوای بلین (Blain)			*	۳
۲۰	دستگاه ویکات	*		*	۴
۲۲	استوانه‌ی مدرج			*	۵
۲۲	پیکنومتر			*	۶
۲۱ و ۲۸	انواع قالب‌های نمونه‌گیری سیمان و بتن	*		*	۷
۲۴	انواع الک			*	۸
۲۵	قوطی مقسم			*	۹
۲۶	دستگاه لوس آنجلس			*	۱۰
۲۷	دستگاه اسلامپ	*		*	۱۱
۲۹ و ۳۰	انواع نمونه‌های بتُنی ساخته شده و شکسته شده در دستگاه تعیین مقاومت فشاری بتن			*	۱۲

توجه: براساس نظر نهایی کارشناسی اشاره می‌گردد که این کتاب به خرید ملزومات اساسی و عمدۀ نیاز نداشته و تنها از طریق بازدیدهای علمی می‌توان به اهداف برنامه آموزشی دست یافت. لذا لازم است که موارد مذکور مدنظر قرار گرفته و در برنامه‌ریزی برای آموزش بهتر هنرجویان اقدامات مقتضی صورت گیرد.

**پیشنهادهای کمیسیون تخصصی «رشته‌ی ساختمان» در خصوص آموزش مفاهیم عملی (کاربردی)
برای درس «فنّاوری ساختمان‌های بتُنی»**

نکته‌ها:	دسته‌بندی ملزومات				
	۱ نمای بتنی پردازهای علمی	۲ پیوشهی بسنطه آموزشی	۳ پیوشهی نمای بتنی	۴ پیوشهی گردگذاری	
۱- هنرآموزان علاقمند می‌توانند با تهیه‌ی نرم افزارهای آموزشی از جمله CD، فیلم و... انگیزه‌ی هنرجویان را در این درس افزایش دهند.					
۲- سازمان آموزش و پژوهش استان‌ها می‌توانند پس از ارائه پیشنهادها در گروه‌های آموزشی استان‌ها در تهیه نرم افزارهای آموزشی در این درس کوشایش داشند.					
۳- دفتر آموزش و پژوهش فنی و حرفه‌ای جهت اتخاذ و عمل کارشناسی مساعدت لازم را برای واحدهای آموزشی سازمان استان‌های کشور در تهیه نرم افزارهای آموزشی به عمل آورد.					
۴- دفتر تکنولوژی پس از بررسی نهایی، نرم افزارها و فیلم‌های آموزشی را تهیه خواهد کرد.					
عنوانی: آشنایی با ملزومات آموزشی					
شماره‌ی صفحه‌ی کتاب					
۳۰	دستگاه تعیین مقاومت فشاری بتن			*	۱۳
۳۱	چکش اشمیت			*	۱۴
۳۱	دستگاه مغزه‌گیری			*	۱۵
۵۰	انواع میل گرد رایج در بازار	*		*	۱۶
۵۲	نمونه‌ی شبکه جوش شده از سیم			*	۱۷
۵۳	نمونه‌ی کابل پیش تینیده	*		*	۱۸
۵۴ و ۵۶	نمونه‌ی انواع قلاب، خم، سنجاقک، رکابی، خاموت و خرک	*		*	۱۹
۵۹	نمونه‌ی انواع وصله‌های میل گرد (اتکایی، جوشی، مکانیکی و مرکب)			*	۲۰
۶۷ و ۶۸	نمونه‌ی میل گردگذاری انواع ستون‌ها (میل گردهای طولی و عرضی)			*	۲۱
۷۱	نمونه میل گردگذاری اتصال تیر به ستون			*	۲۲
۷۰	نمونه‌ی میل گردگذاری در تیر و ستون			*	۲۳
۷۰	جزییات وصله آرماتور در محل ستون‌های با مقطع متفاوت			*	۲۴

توجه: براساس نظر نهایی کارشناسی اشاره می‌گردد که این کتاب به خرید ملزومات اساسی و عمده نیاز نداشته و تنها از طریق بازدیدهای علمی می‌توان به اهداف برنامه آموزشی دست یافت. لذا لازم است که موارد مذکور مدنظر قرار گرفته و در برنامه‌ریزی برای آموزش بهتر هنرجویان اقدامات مقتضی صورت گیرد.

**پیشنهادهای کمیسیون تخصصی «رشته ساختمان» در خصوص آموزش مفاهیم عملی (کاربردی)
برای درس «فنّاوری ساختمان‌های بتنی»**

نکته‌ها:	دسته‌بندی ملزومات				
	۱- دسته‌بندی ملزومات ۲- پیش‌نمودنی و آقایی ۳- نمونه‌ی بسته آموزشی	۴- دسته‌بندی ملزومات علمی	۵- دسته‌بندی ملزومات تحقیقی	۶- دسته‌بندی ملزومات تحقیقی	
۱- هنرآموزان علاقه‌مند می‌توانند با تهیه‌ی نرم افزارهای آموزشی از جمله CD، فیلم و... انجیزه‌ی هنرجویان را در این درس افزایش دهند.					
۲- سازمان آموزش و پژوهش استان‌ها می‌توانند پس از ارائه پیشنهادها در گروه‌های آموزشی استان‌ها در تهیه نرم افزارهای آموزشی در این درس کوشما باشند.					
۳- دفتر آموزش و پژوهش فنی و حرفه‌ای جهت اتخاذ و عمل کارشناسی مساعدت لازم را برای واحدهای آموزشی سازمان استان‌های کشور در تهیه نرم افزارهای آموزشی به عمل آورد.					
۴- دفتر تکنولوژی پس از بررسی نهالی، نرم افزارها و فیلم‌های آموزشی را تهیه خواهد کرد.					
عنوانی: آشنایی با ملزومات آموزشی					
شماره‌ی صفحه‌ی کتاب					
۷۵	نمونه‌ی دال بتنی (اجرا شده و اجرا نشده)			*	۲۵
۷۶	نمونه‌ی سقف تیرچه و بلوك (اجرا شده و اجرا نشده)	*	*	*	۲۶
۸۷ و ۸۶	نمونه‌ی دستگاه‌های میکسر			*	۲۷
۹۴	ویبراتور			*	۲۸
۱۰۸ و ۱۱۳	نمونه‌ی نحوه‌ی عمل آوری بتن			*	۲۹
۱۱۶-۱۲۲	نمونه‌ی نحوه‌ی ترمیم بتن			*	۳۰
۱۳۱	نمونه‌ی اجزای پیش‌ساخته‌ی بتنی	*	*	*	۳۱
۱۳۲	نمونه‌ی بتن ساندویچی	*	*	*	۳۲

توجه: براساس نظر نهایی کارشناسی اشاره می‌گردد که این کتاب به خرید ملزومات اساسی و عمدۀ نیاز نداشته و تنها از طریق بازدیدهای علمی می‌توان به اهداف برنامه آموزشی دست یافت. لذا لازم است که موارد مذکور مدنظر قرار گرفته و در برنامه‌ریزی برای آموزش بهتر هنرجویان اقدامات مقتضی صورت گیرد.

پیش‌گفتار

امروزه تبادل اطلاعات و نقش آن در آموزش بر همه‌ی پژوهندگان داشت، علم و هنر بهویژه هنرآموزان و هنرجویان آشکار بوده و در بهبود کیفیت و محتوای آموزشی دوره‌ی متوسطه، نقش بهسازی خواهد داشت. بر آن شدید تا ضمن آموزش اخلاق حرفه‌ای، آگاهی‌های لازمی را که در تکمیل مباحث درسی مؤثر خواهند بود، تهیه نموده و با نقد و بررسی آن‌ها هنرآموزان و هنرجویان را از فرآیندهای علمی جدید بهره‌مند نماییم. از این‌رو در حاشیه‌ی کتاب، تصاویر و اطلاعاتی ارائه شده که خسارت‌های ناشی از رعایت نکردن ضوابط فنی را گوشزد می‌کند. همچنین در پاره‌ای از موارد با ارائه‌ی آدرس‌های اینترنتی، زمینه‌ی بهره‌گیری از فناوری‌های علمی رشته‌ی مهندسی عمران بهویژه در مورد مباحث مطرح در این کتاب فراهم گردیده است. مواردی را نیز اختصاص به برخی مراحل اجرایی پژوهه‌های واقعی و دستگاه‌ها و تجهیزات مربوط به بتن داده‌ایم. لذا بر هنرآموزان لازم است که توضیحات تکمیلی را در حین آموزش برای فرآگیری بهتر مطالب درسی با بیان خسارت‌های حاصل از رعایت نکردن اخلاق حرفه‌ای به هنرجویان گوشزد نموده و آن‌ها را ترغیب کنند که از کارگاه‌های ساختمانی عکس‌هایی را تهیه کرده و در کلاس درس مورد نقد و بررسی قرار دهند. (لازم به ذکر است مطالب پژوهشی حاشیه و ضمائم کتاب و مطالب آیا می‌دانید که... جزو موارد امتحانی و ارزشیابی‌ها محسوب نمی‌شود.)

در پایان از هنرآموزان عزیز درخواست می‌گردد که برای بهبود کیفیت و تکمیل مطالب حاشیه‌ی کتاب، موارد موردنظر خود را به دفتر برنامه‌ریزی و تألیف آموزش‌های فنی و حرفه‌ای و کارداش ارسال نمایند.

مؤلفین

مقدمه

بتن یکی از پرمصرف‌ترین فرآورده‌های ساختمانی در جهان به شمار می‌آید. ویژگی‌های بسیار خوب بتن عبارت است از: اقتصادی بودن، سهولت دسترسی به اجزای تشکیل‌دهنده‌ی آن در اکثر مناطق، دارا بودن فرم‌پذیری و پایایی نسبتاً بالا. این ویژگی‌های بتن باعث توجه روزافزون به کاربرد آن شده است. بدین سبب لازم است که متخصصین خواص اجزای تشکیل‌دهنده و مراحل اساسی در ساخت، نگهداری و گاه تعمیر و مرمت آن را به خوبی بشناسند.

در ساختمان سازه‌ی بتنی (اعم از بتن ریزی پیاده رو تا اجرای سد) لازم است نسبت اجزای بتن طراحی شود. برخلاف فولاد، در مورد بتن نمی‌توان به مشخصات عرضه شده‌ی تولیدکننده‌ها اکتفا کرد. به علت عدم آشنایی و عدم شناخت کامل بعضی از اجراکنندگان کارهای عمرانی با ویژگی‌ها و کارآمی بتن و آشنا نبودن با شیوه‌های صحیح اختلاط اجزای آن – برای دست‌یابی به مخلوط مناسب و مقاوم در شرایط اقلیمی مختلف – در سال‌های اخیر گسیختگی و خرابی‌های بسیاری در تعدادی از سازه‌های بتنی مشاهده شده است. به نظر می‌رسد در پاره‌ای از موارد به تأثیر آب و هوا، دما، وضعیت محیطی و تطبیق ویژگی‌های بتن با استانداردهای ملی و بین‌المللی و آینه‌نامه‌ها در ساخت بتن چندان اهمیت داده نمی‌شود. امید است مطالب این کتاب، راه‌گشا و راهنمای مناسبی باشد تا شناخت جامعی از بتن حاصل شود و روش‌های اصولی و استاندارد انتخاب اجزای تشکیل‌دهنده‌ی بتن، طرح مخلوط، ساخت و اجرای آن و آزمایش‌های مربوطه به طریق صحیح آموزش داده شود.

تصاویر روی جلد مربوط به سد کارون ۳ و حرم حضرت معصومه سلام الله علیها در شهر قم (از بتن سفید) می‌باشد.

هدف کلی کتاب

فراگیری نسبی اطلاعاتی درباره‌ی بتن و بتن مسلح و کاربرد آن‌ها در ساختمان‌های بتنی در سه محدوده‌ی کلی («آشنایی»، «شناخت» و «اجرا»).